

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Александра Любенова Равначка, Национален институт по геофизика, геодезия и география при Българска академия на науките – член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност "професор"

по професионално направление 4.4. Науки за Земята, „География на населението и селищата“, обявен в ДВ бр. 41 от 03.06.2022 г.

Настоящата рецензия е изготвена на основание на Заповед № 01-162 от 30.06.2022 г. на Директора на НИГТГ-БАН и решение на заседанието на научното жури от 07.09.2022 г. Тя е съобразена с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане (ППЗРАСРБ) и Правилника на НИГТГ-БАН по ЗРАСРБ.

Рецензията е съставена от **три части** и заключение.

I. Информация за кандидата

по чл. 29 (1) и чл. 29б от ЗРАСРБ, чл. 60 от ППЗРАСРБ и чл. 58 (1), (2) и чл. 59 (3) от Правилника на НИГТГ-БАН по ЗРАСРБ

Надежда Борисова Илиева е родена в гр. София през 1976 г. Завършва Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през 1999 г., специалност География (магистърска степен). Придобива и професионална квалификация – Географ, учител по география. През учебната 2000/2001 г. започва работа като учител, а през периода 2001-2004г. заема длъжността зам.-директор в Професионална гимназия по аудио, видео и телекомуникации „А. С. Попов“.

В периода 2004-2010 г. Надежда Илиева работи като научен сътрудник III и II степен в Географския институт при БАН. През 2010 г. тя защитава докторска дисертация на тема „Географски аспекти в промените на броя и локализацията на турската етническа група в България от Освобождението до началото на XXI век“, по научна специалност 01.08.08 „География на населението и селищата“ – Диплома 34029, изд. на 05.03.2010 г. От 2011 г. е главен асистент, а от 2013 г. до настоящия момент „доцент“ в Департамент География в Национален институт по геофизика, геодезия и география при БАН. Ръководител е на секция „Икономическа и социална география“ към Департамент География и заместник главен редактор на сп. „Проблеми на Географията“.

Доц. Надежда Илиева участва в редица експертизи, научно-изследователски и приложни проекти. Кандидатът е автор и съавтор на 50 научни статии и публикува 4 самостоятелни монографии.

II. Изисквания към научноизследователската и научно-приложната дейност на кандидата

по чл. 29 (1), т.1, т.3, т.4, т.5, т.6, (2) и (3), чл. 29б (1) от ЗРАСРБ, чл. 60 (1), т.3, т.4, т.5, т.6 (2) и (4) от ППЗРАСРБ, чл. 58 (1), т.1, т.4, т.5, т.6, т.7, (2), (3) от Правилника на НИГТГ-БАН по ЗРАСРБ

Отсъства доказано по законоустановения ред плагиатство в предоставените за рецензиране научни трудове.

В табл. 1 са представени обобщените и коригирани данни след проверката на представените материали по отделните групи от показатели.

Таблица 1 Количествена оценка на представената в конкурса научна продукция по чл. 1а (1) и (2) от ППЗРАСРБ и чл. 2 (4) от Правилника на НИТТ-БАН по ЗРАСРБ на Доц. д-р Надежда Илиева

Група Показатели	За участие в конкурса за професор	
	Брой точки на кандидата	Необходим брой точки
А	50	50
Б		—
В	100	100
Г	408,6	220
Д	198	120
Е	170	150

За участие в конкурса, кандидатът е представил списък с 37 публикации, които включват две самостоятелни монографии и 35 статии. По-голяма част от представената от кандидата в конкурса публикационна дейност е фокусирана върху проблемите свързани с пространствената сегрегация (публикации: В1, Г1, Г2, Г14, Г20, Г24, Г28, Г30, Г31 и Г32). В публикации Г7, Г18, Г19, Г21, Г22, Г25 и Г29 са разгледани въпросите свързани с демографското развитие на страната и изготвянето на демографски прогнози. В осем научните статии (Г8, Г9, Г10, Г11, Г12, Г15 и Г16) са проучени и анализирани демографските особености и териториалната организация на ромското и турското етническо население в България.

По група показатели „А“ кандидатът има 50 точки при изискуеми 50 т. - Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на тема: „„Географски аспекти в промените на броя и локализацията на турската етническа група в България от Освобождението до началото на ХХІ век“ - Диплома от ВАК, 10.05.2010 г.

По група показатели „В“ кандидатът има 100 точки, което съответства на точките съгласно правилника ЗРАСРБ и изпълнява минималните изисквания. Доц. Надежда Илиева е представила една самостоятелна монография като хабилизационен труд, която отговаря на изискванията определени в НАЦИД и не повтаря дисертационния й труд. Монографията („Град в града“, НИТТ-БАН, 2022, ISBN: 978-954-9649-16-1, 356 с.) е в обем от 356 страници и обхваща въведение, 6 глави, заключение и литература с над 170 заглавия на английски и български език.

В монографията е направен анализ на пространствена сегрегация на примера на ромската Харман махала, гр. Пловдив. Изследвани са взаимовръзките между социалното и пространственото неравенство, които взаимно се подсилват, и по-конкретно на проявата на тези неравенства в пространството, поради което монографичния труд е актуален от научна и приложна гледна точка. В монографията са проследени промените в броя и локализацията на ромите в България, анализирани са социалните, културните, икономическите, политическите, институционалните фактори, влияещи върху пространствената сегрегация на примера на Харман махала, гр. Пловдив. Анализирано е местоположението на ромската махала от гледна точка на мястото, което заема в пространствената структура на града, и е оразмерена пространствената сегрегация.

По група показатели „Г“, доц. Надежда Илиева е представила 36 публикации, от които 12 са на английски и 24 – на български език. В самостоятелна разработка са 15 публикации, 21 в съавторство, като в 13 от тях, тя е водещ автор. В документацията по конкурса не са представени разделителни протоколи за участието на отделните автори по колективните статии. В три от публикациите (Г24, Г27 и Г32) рецензентът е съавтор и не подлежат на оценка в настоящата рецензия.

В показател 5 на група „Г“, доц. Надежда Илиева е представила монография (Г1), която не е определена като основен хабилитационен труд.

Четири от публикациите (Г2, Г3, Г4 и Г5) са отпечатани в издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация и се включват в показател Г7.

Списъкът от публикации включва: 23 статии, които попадат в група показател Г8 (не реферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове) и 8 публикации в показател Г10 (публикувана глава от колективна монография).

Въз основа на направената проверка върху представените от кандидата доц. Надежда Илиева документи установявам, че набраните точки по група показатели „Г“ (408,6 т.) надхвърлят минимално изискуемите (220 т.) за академичната длъжност „професор“.

В справката за изпълнение на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“, дефинирани в ЗРАСРБ и Правилника на НИГТГ-БАН по ЗРАСРБ, както и в списъка на публикациите от кандидата, са установени следните технически неточности: кандидатът е декларирал по-малък брой точки по показател „Г“ в представената справка, от тези посочени в таблицата в списъка със статии; публикациите Г33, Г34 и Г36 са включени в група показател Г9 (глави от монографии), а те отговарят на критериите за показател Г8 съгласно ЗРАСРБ; публикации Г33, Г34, Г36 и Г11 нямат научно рецензиране и не са анализирани в настоящата рецензия.

Независимо от констатираните неточности и минималното намаляване на общия брой точки по група показатели Г8 и Г9, набраните от кандидата точки (408,6 т.) надхвърлят минимално изискуемите (220 т.) за академичната длъжност „професор“.

По група показатели „Д“ са забелязани 70 цитирания на публикациите на кандидата, като 9 от тях са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове, 31 – в монографии и колективни томове с научно рецензиране и 30 – в нерафинирани списания с научно рецензиране.

Общия брой точки по група показатели „Д“ (198 т.) също надвишава този (120 т.), определен от ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника за приложение на ЗРАСРБ в НИГТГ.

В група показатели Е, кандидатът посочва ръководство на 1 национален проект, финансиран от Фонд Научни изследвания и участие в един национален и международен проект, финансирани от ФНИ и програма ESPON 2020. Тематиката на два от проектите съответства в значителна степен на научната специалност по която е обявен горепосочения конкурс. Доц. Надежда Илиева е представила информация за 3-ма успешно защитили докторанта в редовна и свободна форма на обучение.

Общо за показателите 14, 15, 16 и 17 от група Е, кандидатът доц. Надежда Илиева има 170 т., при изискуем минимум от 150 т.

Кандидатът представя значителен на брой научни приноси, които са групирани в следните шест тематични направления: 1) Пространствена сегрегация; 2) География на етносите в България; 3) Демографски прогнози; 4) Териториални особености на демографските процеси в България; 5) Географско образование; 6) Приложение на дистанционните изследвания при изследване на промените в земното покритие и урбанизираните територии. По-голяма част от декларираните от кандидата научни приноси са отразени в публикациите от направления 1 и 2.

В направлението „Пространствена сегрегация“ са изложени приноси, свързани с трансформациите в градското пространство и свързаните с тях социални, културни и икономически проблеми на градовете и отделните градски райони; анализ на взаимните връзки между градските пространства и проследяване на промените в тези пространства през годините; анализ на „характера“ на пространството, оказващо влияние върху формирането на определено поведение на населението, което го обитава, и обратно. В част от публикациите на кандидата от това тематично направление, които са и най-много на брой е разработена комплексна методика за изследване на пространствената сегрегация в градовете, включваща използването на разнообразни методи от различни научни области. На базата на създадената методика са получени количествени и качествени данни. Очертани са теоретичните аспекти в същността на пространствената сегрегация, факторите, влияещи върху нейното формиране и развитие, пространствени модели, методите за измерване на нивата на пространствена сегрегация, различните политически подходи за намаляване на високите нива на пространствена сегрегация. Разгледана е ролята на географското положение на сегрегираното пространство като фактор, влияещ върху бъдещите етнически, културни, социални и икономически взаимодействия на етническата група с останалите градски жители. Изведени са благоприятните и негативните ефекти от пространствената сегрегация при формирането на нейните модели, като са посочени и различни политически подходи за намаляването на негативните последици. Дефинирана е същността на статичното, динамичното (активното), символичното и виртуалното пространството при очертаването на различни модели на градските гетоизирани структури. Формулирани са приноси по отношение на анализа на пространствените изражения на интеграцията с основен акцент върху достъпа до градски ресурси, който се определя от нуждите и социално-демографските структури на етническите групи, местоположението на ресурсите в градското стопанство, достъпността и транспортната осигуреност до тях. Установени са показатели за измерване на пространствената сегрегация, които дават възможност да се правят сравнения, както в рамките на града, така и между отделните групи от населението.

Научните приноси от това направление са отразени в монографичния труд на кандидата (В1) и публикациите: Г1, Г2, Г14, Г20, Г24, Г28, Г30, Г31, Г32 и Г3.

Резултатите от второто направление „География на етносите в България“ са представени в статиите: Г8, Г9, Г10, Г11, Г12, Г15, Г16 и Г33. В тях са разгледани

тенденциите на повишаване на концентрацията на ромите в градовете на базата на ретроспективен анализ, проследени са промените в броя и локализацията на ромите в България. Съществен принос в публикациите от това направление е установяването на териториалните проявления на демографските характеристики на етническите общности в Североизточна България и направения опит да се открият някои периоди в изменението на етническата структура, както и да се проследят тези промени в териториален аспект. Направено е групиране на населените места в осем групи в зависимост от етническата им структура.

В третото тематично направление, научните приноси на доц. Надежда Илиева са разкрити в пет публикации (Г18, Г22, Г25, Г34 и Г36). Те са свързани с направената от кандидата тривариантна прогноза на населението по населени места в България до 2040 г. и на населените места в планинските територии в България до 2050 г. Очертани са ареалите с различен интензитет на депопулационните процеси за посочените прогнозни години и промените в техния териториален обхват. Проследени и анализирани са деструктивните процеси в развитието на селищната мрежа, които се наблюдават с различен интензитет в отделните части на страната.

Четвъртото тематично направление обхваща въпроси свързани с *териториалните особености на демографските процеси в страната*. Научните приноси в това тематично направление са изложени в шест от публикациите на кандидата, попадащи в група „Г“ (Г7, Г19, Г21, Г29, Г34 и Г36). В тях са установени и разкрити са демографските тенденции в България с фокус пространствената диверсификация на разглежданите процеси от началото на 90-те години на XX век. Направен е анализ и на значението на човешкия капитал за развитието на дадена територия. Важен от научно-приложна гледна точка е приносът свързан с направената типологизация на селските населени места в България въз основа на динамиката в броя на населението им, прилагайки метода на Webb (1963) за периода 1992–2001 г. и 2001–2011 г. (публикация Г21). Тя може да бъде приложена при разработването на адекватни мерки за преодоляване на демографската криза, съобразени със специфичните особености на всяко едно населено място. Очертани са ареалите с различна степен на проява на депопулационните процеси и е доказана е връзката между началото на депопулационните процеси и интензитета на тяхната проява. Следващ съществен принос в това направление е анализа на установените деструктивни промени в структурата на селищната мрежа в страната в резултат от депопулационните процеси от началото на XXI век.

В направлението „*Географско образование*“ основният принос е публикуван в статия Г27. Той е свързан със създаването на географския образователен портал „Науката в класната стая“. Разработването и използването му ще даде възможност на учениците да наблюдават динамиката на географските процеси в страната и да правят прогнози за бъдещото им развитие.

В направлението „*Приложение на дистанционните изследвания при изследване на промените в земното покритие и урбанизираните територии*“ са формулирани три приноса (публикации: Г3, Г5 и Г23). Първият от тях се отнася до мултитемпорални/мултиспектрални сателитни изображения. С помощта на хармонизирана методология е извършено детайлно картографиране на територията на страната в мащаб 1:100 000. Направен е и статистически анализ на създадените бази данни. Втори обособен принос в това тематично направление е свързан с направената оценката на масивите от данни Urban Atlas (UA) и Street Tree Layer (STL) за България за референтната 2012 година. Тази задача за проверка е част от проект, управляван от Европейската агенция по околна среда (ЕАОС) по програма Коперник. На

последно място е посочен приносът с верификацията и създаването на продукти за земното покритие в рамките на Службата за мониторинг на земята Коперник през периода 2017–2018г., използвайки разновременни, мултиспектрални сателитни изображения.

Приемам представените научни приноси от кандидата, с някои забележки, свързани с големия им брой и неясното им формулиране. Би било добре, приносите да бъдат по-конкретно формулирани. Независимо от направената препоръка, приносите имат важно значение за геодемографското развитие на страната и за провежданите социални и демографски политики.

III. Мнения, препоръки и бележки

Познавам и съвместно работя с д-р Надежда Илиева от постъпването ѝ на работа в Института. Тя се отличава със задълбочени изследователски познания. Доц. Надежда Илиева е утвърден специалист в областта на демографията, притежаващ силна мотивация и професионализъм.

Представените материали не ми дават основание за сериозни критични бележки.

Препоръчвам на доц. Надежда Илиева в бъдеще да увеличи публикационната си дейност предимно в издания, индексирани в световните бази данни, да разшири териториалния обхват на изследванията си, както и участието си в международни научни и научно-приложни проекти.

Заклучение

От направената проверка на представените материали и документи от кандидата доц. д-р Надежда Илиева в конкурса не са констатирани нарушения в процедурата. Спазени са изискванията на чл. 29 (1), (2), (3) от ЗРАСРБ, чл. 60 (1), (2) и (4) и чл. 61 (1), (3) от ППЗРАСРБ, чл. 58 (1), т.1, т.4, т.5, т.6, т.7, (2), (3) и чл. 59 (1), (2), (3), (4), (5), (6) и (7) от Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ.

Въз основа на научно-изследователската и научно-приложната дейност, както и на представените от доц. д-р Надежда Борисова Илиева в конкурса документи считам, че нейната кандидатура отговаря на условията и реда за придобиване на академичната длъжност „Професор“, разписани в ЗРАСРБ и съответните правилници за неговото приложение. **На това основание давам положителната си оценка за кандидата в конкурса. Предлагам членовете на научното жури да предложат на Научния съвет на НИГГГ-БАН, доц. д-р Надежда Борисова Илиева да заеме академичната длъжност „професор“ по научна област 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление, 4.4. Науки за земята, научна специалност „География на населението и селищата“ в департамент География.**

София

РЕЦЕНЗЕНТ:

Дата: 19 октомври 2022

Доц. д-р Александра Равначка